RABHADH
Freagair gach ceist sna spásanna cuí ar an bpáipéar seo.

Scríobh do Scrúduimhir anseo.

Coimisiún na Scrúduithe Stáit

SCRÚDÚ AN TEASTAIS SHÓISEARAIGH, 2015

STAIDÉAR IMSHAOIL AGUS SÓISIALTA

GNÁTHLEIBHÉAL

DÉ hAOINE, 5 MEITHEAMH – MAIDIN 9.30-11.30

Treoracha d'iarrthóirí:

Freagair GACH CEANN de na CÚIG cheist laistigh

- Ceist 1 *ar leathanaigh 2, 3, 4 agus 5*
  Freagair codanna (A), (B) agus (C)
- Ceist 2 *ar leathanaigh 6, 7, 8 agus 9*
  Freagair cuid (A) nó (B)
- Ceist 3 *ar leathanaigh 10, 11, 12 agus 13*
  Freagair cuid (A). Ansin freagair cuid (B) nó (C)
- Ceist 4 *ar leathanaigh 14 agus 15*
  Freagair cuid (A) agus cuid (B)
- Ceist 5 *ar leathanach 16*
  Seiceáil ar dtús an bhfuil an léarscáil agus an t-aerfótagraf agat. Freagair na ceisteanna go léir.

Don scrúdaitheoir amháin:

Ceist	**MARC**
1	
2	
3	
4	
5	
IOMLÁN	
GRÁD	

CEIST 1
24 marc

Freagair GACH ceann de na TRÍ chuid – (A) agus (B) agus (C)

(A) CEISTEANNA ILROGHNACHA (12 mharc)
Freagair <u>12</u> de na ceisteanna seo a leanas. Cuir tic (✓) sa bhosca ceart i ngach cás.

Sampla: Is é an chathair is mó in Éirinn ná:

(a) Gaillimh	☐	(b) Béal Feirste	☐	
(c) Baile Átha Cliath	☑	(d) Port Láirge	☐	(1)

1. Daoine a dhéanann staidéar ar sheanrudaí a fhaightear sa talamh is ea:

(a) bitheolaithe	☐	(b) seandálaithe	☐	
(c) pluiméirí	☐	(d) leabharlannaithe	☐	(1)

2. Is é a léiríonn compás ná:

(a) fad	☐	(b) taitneamh na gréine	☐	
(c) treo	☐	(d) fliuchras	☐	(1)

3. Is gnách go bhfaightear foirgnimh a dtugtar cloigthithe orthu:

(a) i mainistir	☐	(b) i mbaile Lochlannach	☐	
(c) ar fheirm	☐	(d) i gcalafort	☐	(1)

4. I gceantar cónaithe, is gnách go bhfaightear a lán:

(a) siopaí	☐	(b) tithe	☐	
(c) feirmeacha	☐	(d) monarchana	☐	(1)

5. Ar léarscáil na Suirbhéireachta Ordanáis, is é an tsiombail do stáisiún traenach ná:

(a) spota dearg ar líne dhubh	☐	(b) ciorcal agus cearnóg timpeall air	☐	
(c) réalta ghorm	☐	(d) an litir mhór H	☐	(1)

6. Tá bratach an Aontais Eorpaigh:

(a) gorm agus AE scríofa uirthi	☐	(b) gorm le fáinne réaltaí órga	☐	
(c) dearg, bán agus gorm	☐	(d) gorm agus bán	☐	(1)

7. Tháinig na Lochlannaigh go hÉirinn:

(a) ar bháid	☐	(b) de shiúl na gcos	☐	
(c) ar chapaill agus carranna	☐	(d) ar thraenacha	☐	(1)

8. Is ionaid iad scoileanna, coláistí agus ionaid oiliúna:

(a) don airgeadas ☐ (b) don taighde ☐

(c) don chaitheamh aimsire ☐ (d) don oideachas ☐ (1)

9.

Is é seo an lógó atá ag grúpa ar a dtugtar:

(a) Trádáil Chóir ☐ (b) Cumann na Croise Deirge ☐

(c) Na Náisiúin Aontaithe ☐ (d) Concern ☐ (1)

10. Is é a thugtaí ar an uisce timpeall ar chaisleán ná:

(a) túirín ☐ (b) daingean ☐

(c) droichead tógála ☐ (d) móta ☐ (1)

11. Is é a thugtaí ar na daoine a tháinig go hÉirinn roimh na Normannaigh ná:

(a) Draoithe ☐ (b) Ceiltigh ☐

(c) Lochlannaigh ☐ (d) Sacsanaigh ☐ (1)

12. Cé acu ceann díobh seo a leanas ar cineál frasaíochta é?

(a) taitneamh na gréine ☐ (b) sneachta ☐

(c) scamaill ☐ (d) tonn teasa ☐ (1)

13. Cé acu díobh seo a leanas atá ina chathair in Éirinn?

(a) Learpholl ☐ (b) Palma ☐

(c) Bergen ☐ (d) Port Láirge ☐ (1)

14. Is é is cumhacht hidrileictreach ann ná:

(a) cumhacht ó uisce ☐ (b) cumhacht ó thonnta ☐

(c) cumhacht ó ola ☐ (d) cumhacht ó sholas na gréine ☐ (1)

(B) MUINTIR AN tSEANSAOIL **(6 mharc)**

AN tSEANRÓIMH, AN tSEANGHRÉIG, AN tSEANÉIGIPT NÓ DOMHAN NA nINCEACH

I gcás ceann **AMHÁIN** de na sibhialtachtaí thuas, scríobh faoi cheann **AMHÁIN** díobh seo a leanas:

(a) Foirgneamh cáiliúil amháin ón tsibhialtacht sin

NÓ

(b) Éadaí a chaith na daoine

NÓ

(c) Tithe inar chónaigh daoine

NÓ

(d) Nósanna sochraide agus adhlactha ag an am sin

Is í an tsibhialtacht a scríobhfaidh mé fúithi ná ____________________________________

(6)

(C) AN SAOL MANACHÚIL IN ÉIRINN (6 mharc)

Meaitseáil na pictiúir leis na tuairiscí.

Pictiúr A

Pictiúr B

Pictiúr C

Pictiúr D

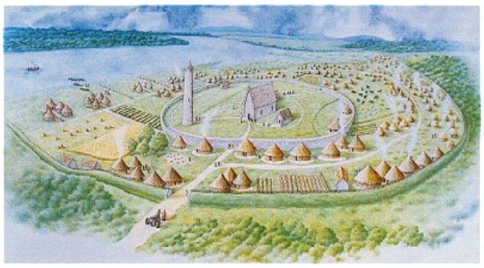

Pictiúr E

Pictiúr F

Tuairisc	**Pictiúr**
Ardchros	
Cloigtheach	
Teach screaptra	
Corann	
Mainistir	
Clochán	

CEIST 2

24 marc

FREAGAIR CUID (A) NÓ CUID (B)

(A) PLANDÁIL IN ÉIRINN SA 17ú hAOIS **(24 marc)**

Léigh an sliocht thíos agus ansin freagair na ceisteanna a leanann é.

Rialacha i gcomhair Lonnaitheoirí 1610

Cíos	Íocfaidh siad £5.33 mar chíos lena Mhórgacht gach bliain.
Foirgnimh	Gealltóirí a fhaigheann píosa mór talún, ní mór dóibh teach mór cloiche a thógáil le bábhún láidir timpeall air. Gealltóirí a fhaigheann píosa measartha talún, ní mór dóibh teach brící a thógáil le bábhún láidir timpeall air. Gealltóirí a fhaigheann píosa beag talún, ní mór dóibh bábhún láidir, ar a laghad, a thógáil.
Teaghlaigh	Déanfaidh gach gealltóir 24 fear láidir Sasanach nó Albanach a lonnú ar a chuid talún..
Airm	Beidh stór arm ag gach gealltóir ina theach i gcónaí.
Tionóntaí	Cinnteoidh gealltóirí go dtógfaidh a gcuid tionóntaí tithe gar dá chéile i gcomhair cosanta agus chun sráidbhailte agus bailte móra a dhéanamh.

1. Cathain a leagadh síos na rialacha seo? ______________________ (1)

2. Cé mhéad a bhí ar an gcíos gach bliain?______________________ (1)

3. Má fuair gealltóir píosa mór talún, cad a bhí air a thógáil air?

______________________ (1)

4. Cad iad na cineálacha fear a raibh ar na gealltóirí a lonnú ar a gcuid talún?

______________________ (1)

5. Tabhair **DHÁ** chúis a raibh ar na tionóntaí a gcuid tithe a thógáil gar dá chéile.

a. ______________________

b. ______________________ (2)

6. Cérbh iad siúd a raibh orthu stór arm a choinneáil ina dtithe?

______________________ (2)

7. Cad is brí le **DHÁ** cheann de na focail a bhfuil líne fúthu sa sliocht?

A Mhórgacht ______________________

Bábhún ______________________

Tionóntaí ______________________(4)

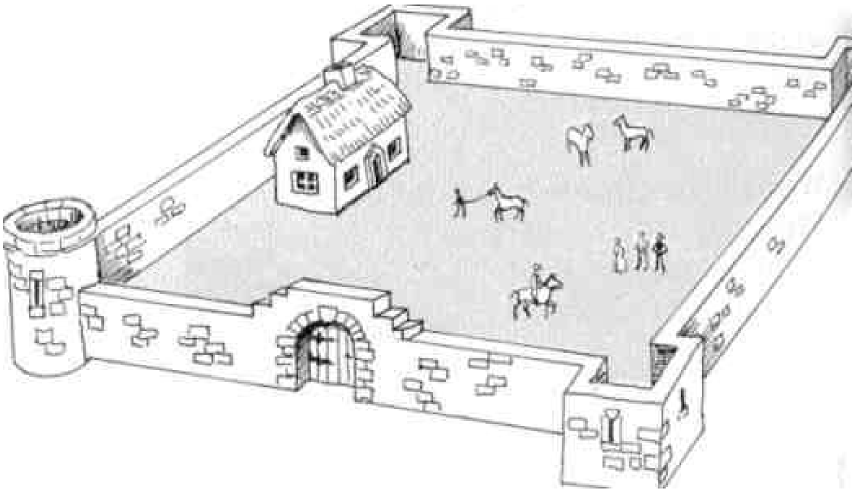

íomhá ó scoilnet.ie

8. An le gealltóir a fuair píosa mór, píosa measartha nó píosa beag talún an teach sa phictiúr thuas? Tabhair **DHÁ** chúis le do fhreagra. Cuimhnigh ar na rialacha a léamh ar an leathanach roimhe seo.

Fuair an gealltóir seo píosa ____________________________ talún.

Cúiseanna le mo fhreagra:

a. ____

b. ____(4)

9. Scríobh alt faoi cheann **AMHÁIN** díobh seo a leanas:

Éireannach a chaill talamh le linn plandála **NÓ** Na cúiseanna a bhí leis na plandálacha.

____

____

____

____

____

____

____

____

____

____

____ (8)

NÓ

(B) AN BHRASAÍL **(24 marc)**

DÍFHORAOISIÚ

Féach ar an eolas san íomhá thíos agus freagair na ceisteanna a leanann é.

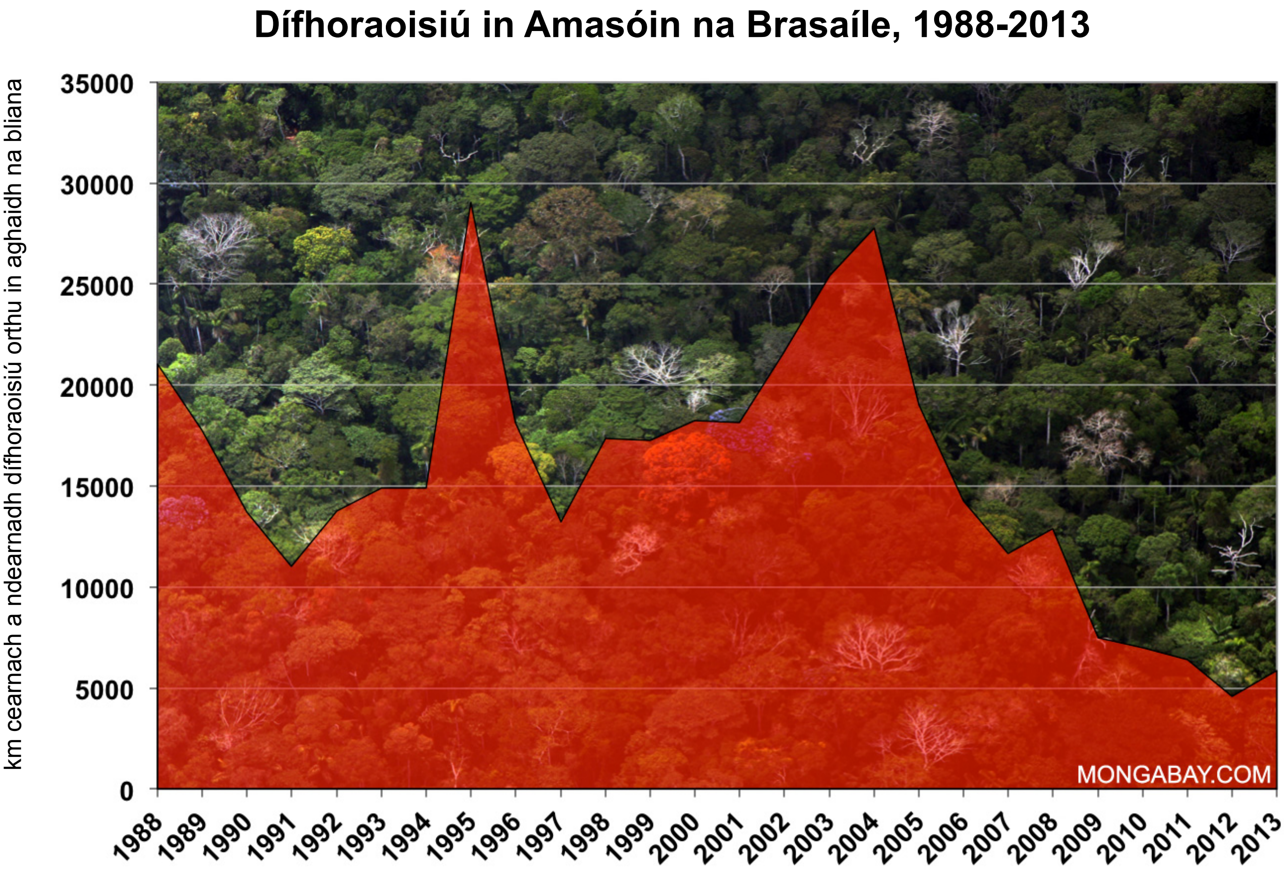

Cóipcheart na híomhá www.mongabay.com

1. In 1994, leagadh __________________km cearnach d'fhoraois sa Bhrasaíl. (2)

2. In 2012, leagadh díreach faoi bhun ____________________km cearnach d'fhoraois sa Bhrasaíl. (2)

3. Tabhair **DHÁ** chúis a raibh na foraoisí á leagan sa Bhrasaíl.

____

____

____ (4)

4. Tabhair **DHÁ** chúis leis an athrú ar líon na gcrann a bhí á leagan.

____

____

____ (4)

FAVELAS SA BHRASAÍL

In 2014, bhí Corn an Domhain FIFA ar siúl sa Bhrasaíl. Bogadh mórán daoine bochta a bhí ina gcónaí in favelas amach astu le spás a dhéanamh do na staideanna peile. Rinne na daoine mórán agóidí ach, faoi dheireadh, úsáideadh an t-arm chun iad a bhogadh amach.
Seo múrphictiúr ó Favela Metro in Rio. Is é an t-aistriúchán ar an scríbhinn ná:
'Ár bpobal á scriosadh do Chorn an Domhain – go raibh maith agaibh, a FIFA'

5. Cén fáth a raibh lucht eagraithe Chorn an Domhain ag iarraidh go mbeadh na daoine a bhí ina gcónaí sna favelas imithe astu?

____

____ (2)

6. Tabhair **DHÁ** ghiota fianaise a thaispeánann nach raibh na daoine a bhí ina gcónaí sna favelas ag iarraidh imeacht astu.

____

____ (4)

7. Scríobh a bhfuil ar eolas agat faoin saol sna **FAVELAS**, ceantair na mbailte seantán i gcathracha na Brasaíle, ina bhfuil cónaí ar mhórán de na daoine bochta sa Bhrasaíl.

Leideanna – sábháilteacht, soláthar uisce, leictreachas, oideachas, seirbhísí, coireacht, pobal

____

____

____

____

____

____

____

____

____

____

____ (6)

CEIST 3

24 marc

Freagair cuid (A), ansin freagair cuid (B) nó (C)

(A) AN RÉABHLÓID THIONSCLAÍOCH **(12 mharc)**

Pictiúr A

Féach ar an bpictiúr thíos agus ansin freagair na ceisteanna a leanann é.

1. Cad a thug cumhacht don mheaisín i bPictiúr A?

____

____ (1)

2. An dtaispeánann Pictiúr A sampla de thionscal baile nó de thionscal monarchan?

Tionscal baile ☐ Tionscal monarchan ☐ (1)

Tabhair **DHÁ** chúis le do fhreagra.

a.____

____ (1)

b.____

____ (1)

Pictiúr B
Féach ar an bpictiúr thíos agus ansin freagair na ceisteanna a leanann é.

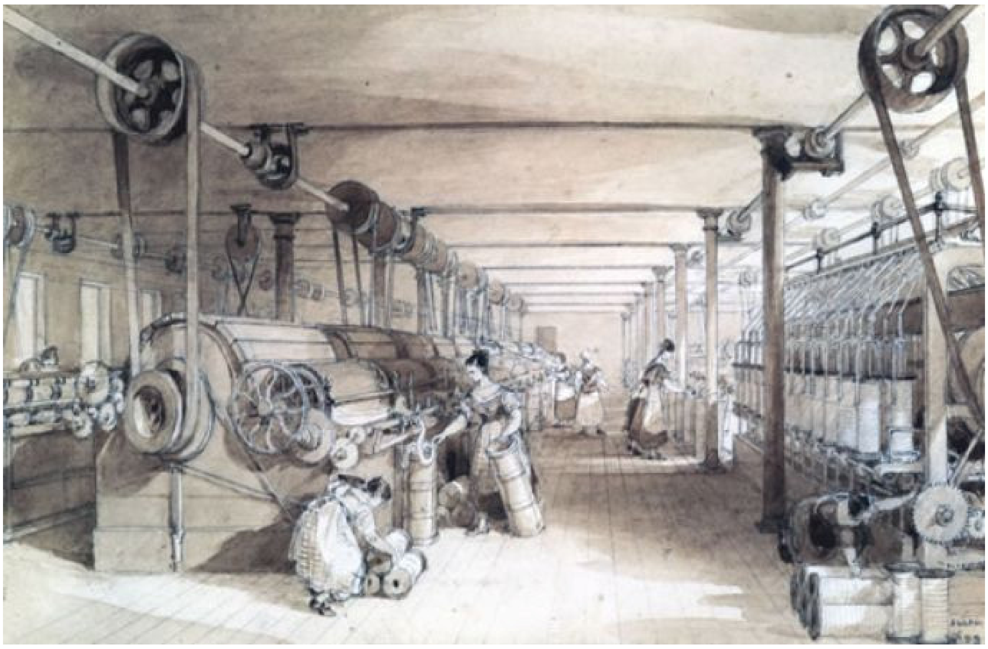

Cóipcheart an fhótagraif Science Museum / Science & Society Picture Library ó http://http://www.makingthemodernworld.org.uk

3. Cad a thug cumhacht do na meaisíní i bPictiúr B?

____ (1)

4. Cén cineál meaisín (Pictiúr A nó Pictiúr B) a d'fhéad níos mó snátha a shníomh?

____ (1)

5. Mínigh **DHÁ** bhealach ar athraigh an Réabhlóid Thionsclaíoch saol oibrithe.

____

____

____

____

____

____

____

____

____

____

____ (6)

FREAGAIR CUID (B) NÓ CUID (C)

(B) AN CHÉAD CHOGADH DOMHANDA **(12 mharc)**

Taispeánann an fótagraf seo saighdiúirí a dalladh de bharr ionsaí deoirgháis sa Chéad Chogadh Domhanda. Féach air agus freagair na ceisteanna thíos.

Taismigh de bharr gáis, ón 55ú Rannán Briotanach 10 Aibreán 1918 le Thomas Keith Aitken (Dara Leifteanant)

1. Cén t-éadach nó trealamh cosanta a tugadh do na saighdiúirí chun iad a chosaint ar ghás?

____ (2)

2. Seachas gás, ainmnigh **DHÁ** arm nua a úsáideadh sa Chéad Chogadh Domhanda.

____________________ agus ____________________ (4)

3. Scríobh faoi cheann **AMHÁIN** díobh seo a leanas:

(a) An Lusitania (b) An saol sna trinsí (c) Na cúiseanna a bhí leis an gCéad Chogadh Domhanda

____ (6)

<u>**NÓ**</u>

(C) AN DARA COGADH DOMHANDA **(12 mharc)**

Féach ar an bhfótagraf agus léigh an t-eolas lena thaobh, ansin freagair na ceisteanna thíos.

Taispeánann an pictiúr seo lár Coventry i Sasana i ndiaidh aerionsaí ó na Gearmánaigh. Cathair ab ea Coventry ina raibh mórán monarchana ina ndéantaí airm agus trealamh d'arm na Breataine. Bhí mórán monarchana in Coventry, chomh maith, ina ndéantaí innill eitleán.

"Damáiste ó bhuamaí in Coventry H5600" le Taylor (Lt) –Grianghrafadóir Oifigiúil na hOifige Cogaidh

1. Ainmnigh cathair Bhriotanach **AMHÁIN** eile a ndearnadh buamáil throm uirthi le linn an Dara Cogaidh Dhomhanda.

____ (2)

2. Tabhair **DHÁ** chúis ar dhírigh aerfhórsa na Gearmáine ar Coventry.

____

____ (4)

3. Scríobh faoi cheann **AMHÁIN** díobh seo a leanas:

(a) Foscadáin aer-ruathair (b) Buamáil Hiroshima (c) Blitzkrieg

____

____

____

____

____

____

____

____

____ (6)

CEIST 4

24 marc

Freagair an DÁ chuid – (A) agus (B).

AN DOMHAN FORBARTHA AGUS AN DOMHAN I mBÉAL FORBARTHA

(A) TRÁCHT I gCATHRACHA FORBARTHA **(12 mharc)**

Féach ar na fótagraif agus freagair na ceisteanna a leanann iad:

Bhí trácht trom ina fhadhb i gcónaí i gcathracha sa domhan forbartha. Seo roinnt tuairimí chun é a fheabhsú. Luaigh **RUD MAITH AMHÁIN** agus **RUD DONA AMHÁIN** le gach tuairim.

Carranna a thoirmeasc. ____

____

____(4)

Tuilleadh busanna a cheannach ______________________________________

____

____ (4)

Saorthaisteal a thabhairt do gach duine _________________________________

____

____ (4)

(B) IMIRCE – TOSCA BRÚ /TARRAINGTHE **(12 mharc)**

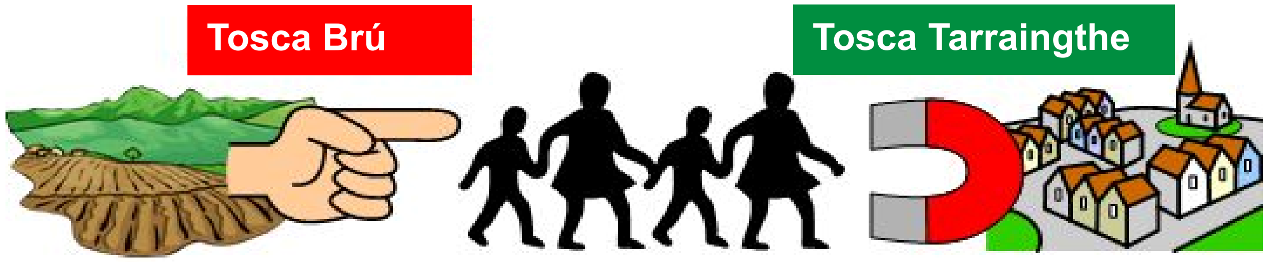

Bogann daoine ón áit a bhfuil cónaí orthu go háit eile ar roinnt cúiseanna.

Cuireann cúiseanna áirithe **BRÚ** orthu a seanáiteanna cónaithe a fhágáil agus cruthaíonn cúiseanna eile **TARRAINGT** chun cónaí in áit nua.

1. Féach ar an liosta thíos agus scríobh síos pé acu tosca **BRÚ** nó tosca **TARRAINGTHE** d'imircigh iad na cúiseanna. Tá dhá cheann déanta duit cheana féin.

Cogadh sa bhaile	**BRÚ**	Teip ar bharra	_______
Pá níos fearr sa tír nua	_________	Gan aon jabanna sa seantír	_______
Scoileanna maithe	**TARRAINGT**	Cúram sláinte níos fearr	_______
Crith talún	_________	Tuilte	_______
Seans maith ar jab a fháil	_________	Gorta	_______

(8)

2. Nuair a thagann na himircigh isteach ina dtír nua, bíonn fadhbanna acu, uaireanta. Tabhair **DHÁ** shampla de na fadhbanna a d'fhéadfadh a bheith acu.

____

____

____

____

____ (4)

CEIST 5

24 marc

Seiceáil an bhfuil léarscáil agus fótagraf agat sula bhfreagraíonn tú na ceisteanna seo.

Scrúdaigh an léarscáil Suirbhéireachta Ordanáis 1: 50,000 agus an t-aerfótagraf a ghabhann leis an bpáipéar seo. Ansin freagair na ceisteanna thíos.

Taispeánann an léarscáil agus an fótagraf baile Dhún Garbhán agus an ceantar ina thimpeall.

1. Ainmnigh an príomhbhóthar náisiúnta a thaispeántar ar an léarscáil.

____ (2)

2. Ainmnigh an bóthar náisiúnta den dara grád a thaispeántar ar an léarscáil.

____ (2)

3. Ó bheith ag féachaint ar an léarscáil, marcáil na ráitis seo **FÍOR** nó **BRÉAGACH** de réir mar is cuí.

a.	Tá aerfort i nDún Garbhán	FÍOR ☐	BRÉAGACH ☐
b.	Tá stáisiún Gardaí i nDún Garbhán	FÍOR ☐	BRÉAGACH ☐
c.	Tá oifig turasóireachta i nDún Garbhán	FÍOR ☐	BRÉAGACH ☐
d.	Tá dhá oifig phoist i nDún Garbhán	FÍOR ☐	BRÉAGACH ☐ (4)

4. Úsáid an léarscáil agus tabhair ainmneacha **DHÁ** abhainn sa cheantar.

____________________ agus ____________________ (4)

5. Tá an pointe is airde ar an léarscáil seo ag S275 006.

Is é an t-ainm atá ar an gcnoc seo ná ______________________________ (2)

Is é a airde______________________________ méadar (2)

6. Tabhair píosa amháin fianaise ón léarscáil **NÓ** ón bhfótagraf a léiríonn gur baile é Dún Garbhán a bhí cosanta go maith san am a caitheadh.

____

____

____ (4)

7. Féach ar an léarscáil **AGUS** ar an bhfótagraf agus luaigh cén fhianaise atá ann go mbeadh Dún Garbhán ina ionad maith i gcomhair saoire.

____

____

____

____ (4)